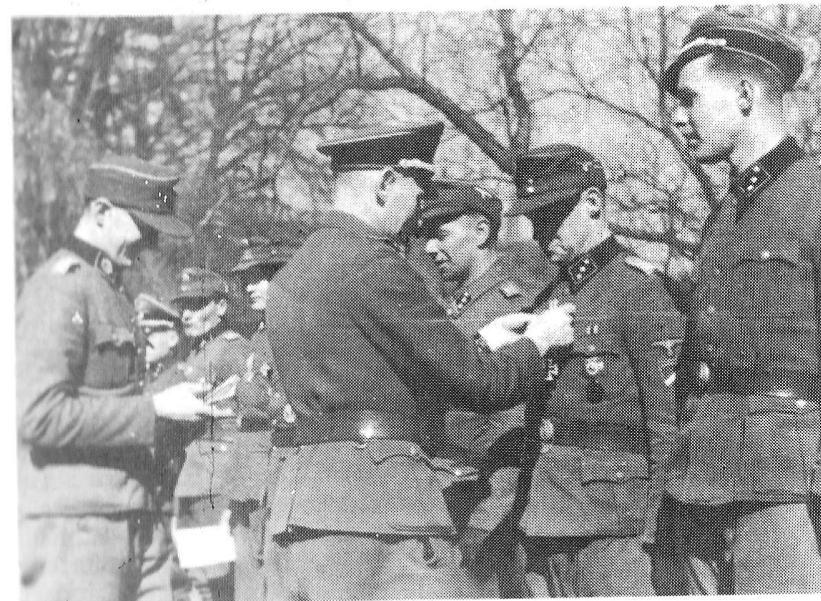

un tas rada auglīgu zemi vistrakākajām baumām. 33. pulka stābs no-
vietojas Lichtenbergā, mazā Meklenburgas ciematā, muižas pilī. Pulka
vienības izvietotas pa citiem ciematiem pat līdz 20 kilometru attālu-
mam. Pulka komandieris iekārtojas pils pirmajā stāvā, tur ir arī stāba
kanceleja. Pārējie štata darbinieki ieņem sev telpas pārējos stāvos. Pils
ir stipri nolaista un lielā nekārtībā, jo iepriekš tur bija mitinājušās citas
vienības. Pulka adjutants ltn Eše kopā ar Bušmani atrod sev mazu ista-
bītiņu, tur vietas knapi pietiek tikai diviem cilvēkiem, tomēr tai ir
priekšrocība — tur ir maza krāsniņa, kas ir liels ieguvums šinī pavēsā
pavasara laikā un telpa atrodas atstatāk no citiem, tādēļ tur var netrau-
cēti klausīties radio un tā iegūt kaut kādas ziņas arī no sabiedroto raidī-
jumiem un apmēram noteikt, kur atrodas frontes līnijas. Pie viņiem
tādēļ itin bieži ienāk pulkvedis un kopā noklausās sabiedroto ziņas. Vi-
si zina, ka šo ziņu klausīšanās ir uz visstingrāko noliegta, bet tas nevie-
nu vairs nespēj traucēt. Tagad pulkvedi bieži redz viņa istabā nolieku-
šos pāri karšu galdam, tur viņš atzīmē no radio iegūtās ziņas par fron-
tes stāvokli rietumos. Vācu vadības neuzticība ir stipri jūtama. Viņi
zina, ka tas, ka latvieši neieredz komunistus, tas tomēr viņus nemudī-
nās nostāties pret rietumu sabiedrotiem.

25. martā 1945.g. Ralpin pie Neubrandenburgas. Meklenbergā.
Ar mugurū no kreisās V.Eše, V.Janums. No kreisās: A.Strauts,
Bebris, Brencis, Burovs, Samsons.

VIRSLEITŅANTA BUŠMAŅA PIEZĪMES PAR BRAUCIENU UZ
BERLINI UN PADOŠANOS GŪSTĀ

1945. gada aprīļa sākumā, pēc izlaušanās no Pomeranijas lenkuma,
15. divīzija atrodas pelnītā atpūcā. Dīvainā kārtā, visi ieroči bija jāno-
dod, it kā citu vienību vajadzībām, tā teica, kaut gan neviens tam netic

Lai vienīgais vācu virsnieks stābā, ltn Metten, kaut kādi netraucētu ziņu noklausīšanos, pulkvedis, pretēji ieradumam, tagad viņu vienmēr pieņēma līdz izbraucienos pa vienībām.

Baumām par to, ka divīziju taisās pārceļ uz Kurzemi, vairs neviens īsti netic, jo pēc Koenigsbergas, Dancigas un citu ostu zaudējumiem jūras ceļš ir stipri problēmatisks.

Runājot par dažādām iespējām un varbūtībām izplatās arī baumas, ka vācu vadība Janumam gribot dot kādu citu uzdevumu, jo ar savu strupo valodu un nekautrēšanos pārņem saviem priekšniekiem nemākulīgu divīzijas vadību, viņš nav ieguvis nekādas sevišķas simpātijas pie vācu virsniekiem. Vēlāk, pārrunājot ar v-plkv. Silgaili par šo jautājumu, viņš zināja sacīt, ka vācu vadība, kaut arī zinādama Januma lielo patriotismu, tomēr viņi nekad nav izteikuši kādu neuzticību pret viņu.

Viņiem visiem ļoti imponējusi Januma prasme vadīt savu pulku, pie tam ne tikai kaujas laukā vien, bet arī vienmēr tad, kad bijis jāaizstāv kāds no kaņavīriem. Pie tam, tas viņiem arī bijis zināms, ka Janums nekad nav bijis divkosīgs, bet vienmēr spēlējis ar atklātām kārtīm. V. plkv. Silgailis atceras gadījumu, kad viņš bija ieradies divīzijas stābā pēc tam, kad divīzija bija izlauzies no Pomeranijas lenkuma, tad v-plkv. Burks atradis par nepieciešamu izteikt lielu atzinību par pulkveža varonīgo rīcību daudzajās lenkuma kaujās. Kāds no stāba virsniekiem sacījis: „Bez Januma arī mēs nebūtu šeit. Visi pārējie virsnieki viņam arī piekrituši.

19. aprīlī plkst. 10.00 plkv. Janums saņem pavēli steidzīgi ierasties divīzijas stābā. Mēs, atpalikušie, tagad gudrojam, kas nu jauns mūs sagaidīs, kādas ziņas pulkvedis atvedīs un kas mums paredzams nākošās dienās. Pēcpusdienā plkst. 15.00 pulkvedis atgriežas novietojumā. No viņa sejas redzam, ka tagad veidojas kaut kas ļoti svarīgs. Ziņeša steidzīgi sagatavotām pusdienām pulkvedis nepiegriež nekādu vērību, viņš tikai noteic — „vēlāk”. Adjutants Eše ir aizsūtīts komandējumā, un tagad adjutants ir vajadzīgs, pulkvedis pagriežas pret mani un strupi noteic — „Bušman, jūs būsit tagad adjutants.”

Pulkvedis ir neparasti strupjš, jo pat divīzijā viņam nav sacīts, uz kuriem būs jādodas. Viņš saņēmis tikai pavēli uzstādīt kaujas grupu trīs bataljonu sastāvā un visiem jābūt gataviem tūdaļ izbraukt.

Pulkvedis vēlreiz rūpīgi izpētījis divīzijas pavēli, nosvērti un rūpīgi diktē savējo. Gaļām pārdomām un pārrunām tagad vairs nav laika, bet tas jau arī nebūtu viņa dabā — vilcināties ar uzdevuma pildīšanu. Sagatavošanās darbi rit pilnā sparā un patiesi, noteiktā laikā ierodas transports un reizē ar to atved divīzijas pavēli, ka kaujas grupas mērķis ir Herzfeld, apmēram 15 km austrumos no Berlīnes. Tā, tagad ir skaidrs — mūs iesaisīs Berlīnes aizstāvēšanā. Pulkveža seja kļūst nopietnāka. Lielā steiga un nepilnības transporta organizēšanā kavē vien-

bu izbraukšanu no novietojumiem. Pirmam bataljonam vēl arvienu nav ieradusās 3. un 4. rota. Pulkvedis izbrauc pamudināt rotu savākšanos. Januma sejā ievēlās rūpju ēnas, kad viņš uzzina, ka vienības saņemšanas kantīnes devu un tā arī ir jau izdalīta. Skatoties, kā vīri tagad omulīgi atvadās no ciema iedzīvotājiem, pulkvedis tikai nošņācas: „Redz, Bušman, kā tie kāpostīņi jau pievilkušies. Līgojas kā ūdens zāles.”

Cik vietējie iedzīvotāji, pareizāk sakot, iedzīvotājas, mūsu vīriem ierodoties bija vēsas un atturīgas, tik tagad viņu sirsnība ir karsta un neatlaidīga. Mūsu ierašanās pārtrauc dedzīgo skūpstīšanos un apkampšanos un vīri, sakāpuši mašīnās, aizbrauc dziedādami un uz ielas paliek raudošās pavadītājas. Beidzot ierodas pulka ambulance. Arī te vīri nav labākā stāvoklī. Viņi cilā medikamentu kastes, tās krīt iz roku, zemē birst ampulas un zāles, vīri bradā pa tām, tās lūzt un kraukš kā svaigi uzsalis ledus. Pulkvedis tikai šņāc un skurina ūsas. Viņa niknums ir dubultojies, redzot, kādā stāvoklī ir vienības un, kā vēlāk mēs to uzzinām, tad tagad ir izjaukti visi Januma plāni un nodomi — pie pirmās iespējas pāriet pie amerikāņiem.

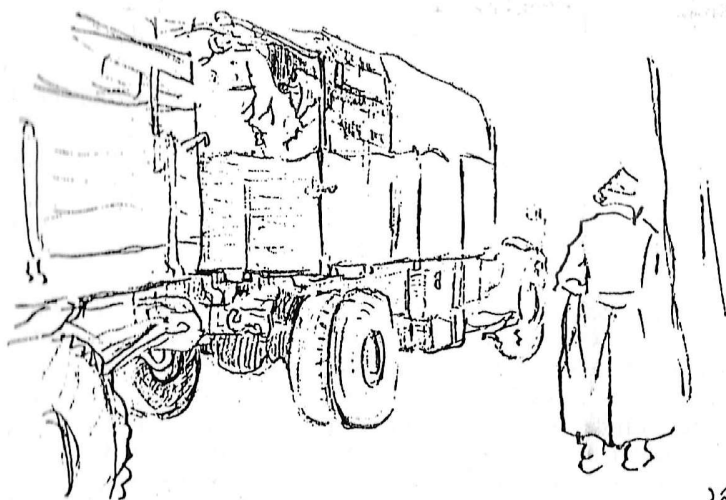
Beidzot vienības ir kustībā. Tikai mūsu komandiera gaļastāvoklis ne par matu nav uzlabojies. Lychenas stacijā, pie ieroču un municijas saņemšanas izskatās tā, kā kad Vecais būtu tuvu pie eksplozijas. Kaujas grupai izdod tikai 90 šautenes un ap 300 tanku dūres, un tomēr izrādās, ka transports pašlaik pietiek tikai vīru pārvietošanai un liela daļa municijas jāatstāj uz vietas. Divīzijas ieroču virsnieks gan svēti solās municiju nogādāt ar nākošo transportu.

Vakaļa krēslā kolonna dodas ceļā. Nakts nāk nākdama. Savā mazajā mašīnā pulkvedis liek iespieties man, apgādes virsniekam Martin un vācu leitnantam Metten. Saspiesti kā zardīnes dozē, mēs braucam visu nakti. Man nav ne mazāko iespēju kaut cik pakustēties, lai atpūtinātu locekļus. Rīta gaismai austot, kolonna nonāk uz ceļa, kas ir pilns ar mašīnām, pajūgiem un kājniekiem, kuņģi nāk no austrumiem. Kas tās par vienībām, kur tās iet un kādēļ, to neviens nevar noskaidrot, jo uz ceļa ir visu iespējamo vienību un ieroču šķiru cilvēki. Ap plkst. 05.30 visa kolonna apstājas 5 km ziemeļrietumos no Bernau, tas atrodas Berlīnes ziemeļaustrumos. Kolonnas vadītājs ziņo, ka tanku aizsprosti esot ciet un kolonna tālāk netiek. Pulkvedis īsi pavēl viņiem palikt šeit un gaidīt uz viņa pavēli. Mēs ar vieglo mašīnu apbraucam sprostus. Šoferis ar lielu veiklību meklē spraugas pārpildītajā ceļā, līdz mēs tiekam tālāk.

„Nobrauc mašīnu tepat malā, pagaidīsim,” ņurd pulkvedis, Vai tad nu patiesi nekad ceļš netukšosies. Redzi, tak visiem jābūt izbēgušiem.” Mēs braucam nost no ceļa uz pļavas.

Tālumā redzami dūmu stabi. Pa retam parādās kāda lidmašīna, bet attāluma dēļ nav iespējams noteikt to piederību. Pulkvedis ir mazrunīgs; un drūms. Viņš tagad domā par jauno uzdevumu. Tagad nu viss jāpār-

plāno un jāpārgudro, kā lai izdabū visus vīrus laukā no Berlīnes loka.
 Vēlāk, gūstā Janums mums atklāj arī to, ka jau Lichtenbergā viņš izplānojis, kā visu divīziju pārgādāt pie amerikāņiem un padoties gūstā. Tagad, nonākot pie Berlīnes, tas viss bija par velti.

... Celo māli - pie Berlīnes
 - 7.1
 20. IV - 1945

23. IV - 1945
 Mežā pie
 Lenus

Mežā pie Lenus.

Beidzot mēs varam sākt braukt un ap plkst. 09.30 piebraucam pie mūsu mērķa Herzfeld. Tur, pie kādas slimnīcas, kā par brīnumu, mēs atrodam abus kaujas grupas bataljonus. Izrādās, ka kolonnas vadītājs ir dabūjis atļauju braukt pa auto ceļu un bez pulkveža pavēles viņš atbraucis šeit, izlādējis mašīnas un ar tukšo transportu devies atpakaļ. Pulkvedis sakniebj lūpas: „Tā ir tīrā niekošanās, i taktiski, i apsvērumam par kaņaspēka lietderīgu izmantošanu,” viņš runā vairāk kā sev pašam, „tā jau ir tīrā pašnāvība, kādā mūsu kaujas grupa tagad atrodas.”

Tanī brīdī piebrauc kāds dīvainā uniformā tērpies vācu virsnieks un atvainojas par iejaukšanos sarunā un uzaicina pulkvedi dot vienībām pavēli nekavējoši ieņemt turpat netālu esošās pozīcijas.

Pulkvedis drūmi noskata jauno cilvēku no galvas līdz kājām: „Kas jūs esat? No kurienes jūs nākat un kas jūs sūta? Un kādēļ jūs domājat, ka mums pozīcijas jāieņem tieši šeit?” Jaunais virsnieks redzami apjūk, bet tad pasaka savu dienesta pakāpi un amatu. Viņš rīkojoties vietējā kaujas iecirkņa priekšnieka uzdevumā, un pavēle esot: visas vienības, kuņas sasniedzamas, nekavējoši izvietot pozīcijās. „Redzat, jaunais cilvēks,” teic pulkvedis, „tā lieta nav nemaz tik vienkārša. Mums ir savs uzdevums, kādēļ mēs esam šeit un mūsu kaņāvīri tikai uz īsu brīdi šeit atpūšas, līdz mēs dosimies tālāk pildīt savu uzdevumu.”

Tomēr jaunais cilvēks neatlaižas un pulkvedis ātri nolemj aizbraukt pie uzņēmīgā iecirkņa komandanta. Mēs visi gan pabrīnāmies, ka Vecais tik ātri piekrīt kādai sarunai ar kaut kādu nepazīstamu komandantu. Tikai vēlāk mēs sapratām, kādēļ viņš to darīja, viņš negribēja darīt ko tādu, lai ar savu rīcību kaut kur neradītu aizdomas.

Jaunais virsnieks motociklā brauc mums pa priekšu un aizved mūs pie komandanta. Mūs sagaida kāds vecāks virsnieks, tērpies dīvainā uniformā. Kāda pakāpe viņam, to grūti spriest, mēs nolemjam, ka tam jābūt majoram. Jaunais virsnieks ziņo priekšniekam par mūsu ierašanos un, ka mēs vairāmiem izpildīt viņa pavēles — ieņemt pozīcijas. Janums joprojām ir vēl ļoti strupjš. Viņš mierīgi paskaidro, ka mūsu kaujās grupai ir paredzēts speciāls uzdevums un tādēļ nevaram stāties viņa rīcībā. Pēc garākas sarunas pulkvedis tomēr nolemj, ka līdz mūsu uzdevuma saņemšanai, viņš vienības izvietos pozīcijās, kas arī pie tik neskaidra stāvokļa ir nepieciešams, jo ienaidnieks varētu mūs pārsteigt. Bet to viņš arī pasaka, ka līdzko mēs saņemsim mūsu īsto uzdevumu, mēs pildīsim to un nevis apsargāsim te kaut kādas šaubīgas kvalitātes pozīcijas.

Pulkvedis komandē tagad mani un leitnantu Metten braukt uz Herzfeld un tur sameklēt attiecīgo komandantūru. Tas arī mums izdodas un tur mums nodod pavēli, ka kaujas grupai jādodas uz Hangenberg, tā atrodas apm. 25 km DA no Herzfeld. Pa ceļam mums izdodas uzpildīt visus iespējamus traukus ar benzīnu, kā arī dabūjam pilnu tanku. Gan

šo degvielas daudzumu mums nedod kāda vienība, bet no kādas noliktavas par dažiem cigāriem mūs apgādā centīgi apsargi. Pulkvedis, sagaidot mūs ar jauno pavēli, tomēr vispriecīgākais ir par iegūto degvielu. „Labi,” teic pulkvedis, „tagad brauksim pie mūsu drauga-komandanta. Pateiksim viņam to prieka vēsti, ka mēs atstājam viņa rajonu un dodamies pildīt mūsu īsto uzdevumu.”

Folksturma majors ir ļoti pārsteigts par mūsu vēsti un tad seko argumentu plūdi. Veco tie neuztrauc. „Mans kungs, mēs neesam te nākuši argumentēt, bet kā pieklājība to prasa, mēs piesakām to, ka mēs atstājam jūsu iecirkni. Sveiki!”

Atgriezies pie kaujas grupas, pulkvedis dod pavēli pirmam bataljonam nopemties un iet 4 km D no Herzfeldes, tur sagaidīt turpmākos rīkojumus. Otram bataljonam doties uz auto ceļa krustojumu 2 km no Erknera un tur sagaidīt tālākos rīkojumus. Pats viņš kopā ar mani un ltn. Metten gatavojas braucienam uz XI korpusa stābu. Kad mēs esam sasnieguši Hangenberg un redzam tukšos ceļus, lidmašīnu sagrautās mājas, mums rodas aizdomas, ka stābs pilsētiņu ir atstājis. Tas izrādās arī tā esam. Stābs novietojies izklaidus mežā pam. 15 km no Spreehagen. Pēc ilgākas meklēšanas atrodam stābu. Korpusa komandieris tur nav, bet la dod mums visas vajadzīgās ziņas un ir ļoti priecīgs par mūsu ierašanos. Pulkvedis pastāsta par kaujas grupas stāvokli un ka tā ir 25 kilometri no šejienes, bez municijas un apgādes. Pašreizējos apstākļos vienība ir kustības nespējīga.

„Dodiet man 6 smagās mašīnas, tad mēs varēsim izpildīt mums paredzēto uzdevumu.” To dzirdot, stāba priekšnieks nemaz vairs nav tik priecīgs. Viņš apvaicājas pie korpusam padotām divīzijām, bet arī tur ir liels transporta līdzekļu, kā arī degvielu trūkums. Kamēr pulkvedis kārtojas pie stāba priekšnieka, tikmēr es apvaicājos pēc apvidus kartēm. Kā par brīnumu, man priekšā noliek lielu paku kartes, tomēr, apskatot tās es redzu, ka tās visas ir no tiem apgabaliem, kuņas krievi jau sen ieņēmuši. Kad es to viņiem pasaku — atbilde: mums citu nav. Pulkvedis iznāk galīgi pārskaities no stāba priekšnieka novietojuma. „Ja jums nav transporta, tad paliekat tur, kur jūs esat un stājaties Berlīnes komandanta rīcībā. Tā tas Kāpostiņš man pasacīja.” Un tomēr vienīgais labums, ko pulkvedis ieguvis no šī apciemojuma korpusa stābā ir tas, ka viņš ieguvis samērā precīzas ziņas par frontes stāvokli.

Atpakaļ braucienā mums visiem ir ļoti aktīvi jāpiedalās gaisa novērošanā, jo ienaidnieka lidmašīnas pilnīgi pārvalda visu gaisa telpu. Kad mēs nonākam kādas lidmašīnas ugunī, smagi ievaino ltn. Metten, mēs, pārējie esm tikuši cauri tikai ar belzieniem un sitieniem. Toties pulkveža mašīna ir krietni cietusi. Ltn. Metten nosūtām uz lazareti, šoferis paliek lāpot riepas un mēs ar pulkvedi soļojam uz I bataljona novietojumu, kas ir turpat tuvumā. Pēc minūtēm 20 mēs esam pie bataljona. Pulkvedis tagad pavēl abiem bataljoniem apvienoties un nogaidīt

viņa tālākās pavēles. Vēl arvienu, kā to var redzēt, viņš ir galīgi saskābis par korpusa stābā piedzīvoto un nikns par to, ka spēcīgā kaujas grupa, patiesību sakot, tagad ir tik nevarīga, lai izpildītu kaut cik nopietnu kaujas uzdevumu. Es aizeju atkal pie auto un palīdzu šoferim lāpīt bojājumus. Riepas cauras, degvielu tvertne tek kā siets. Kaut kā ar mokām salāpam visus bojājumus. Izrādās, ka degvielu tvertnes sīkos caurumus vislabāk salāpīt ir uzlipinot pastmarkas, kādas man ir labs krājums. Beidzot visa tvertne ir nolipināta Hitlera ūsaino nobildējumu, un mēs varam doties pie II bataljona, kur jau tūdaļ ierodas arī pirmais.

Zinot apstākļus, kādos kaujas grupa tagad atrodas, bez apgādes, bez transporta un bez jebkāda skaidra uzdevuma, pie tam, kad pulkvedis ir pats redzējis un piedzīvojis, cik liels pāniskais sajukums valda visos stābos un vienībās, viņš nolemj, ka tagad ir pienācis laiks, mainot visus citus nodomus, izvest vīrus no Berlīnes ielenkuma un gar Berlīnes dienvidus malu nokļūt pie amerikāņiem, lai tur padotos gūstā. Savu nodomu pulkvedis īsi un skaidri pasaka ātri sasauktajā virsnieku sanāksmē. To arī viņš visiem piesaka, nekā par šo nodomu nerunāt ar citiem un nekā nestāstīt saviem padotiem. Tas nav nekāds noslēpums, ka šis ir ļoti bīstams gājiens un mūs visus var viegli novest pie karātavām. Mums tagad no Berlīnes austrumu malas tā ir jāapiet gar dienvidiem. Pašiem ir jāizpēta, cik tālu ir amerikāņi un kad ir zināmas viņu pozīcijas, tad pašiem attiecīgi jārtokojas.

„To jūs zināt, kungī, ka mums tagad nav vairs jāuzmanās tikai no krieviem, bet gandrīz vēl vairāk no pašu vācu vienībām un jo sevišķi no žandarmeriem. Ar tiem satikšanās iznāks katrā ziņā. „Lai šo pulkveža nodomu neuzzinātu, kam piekrīt visi klātesošie virsnieki, un vāci mūsu nodomus neatklātu, un ienaidnieks mūs nepārsteigtu, pulkvedis dod pavēli II bataljonam ieņemt pozīcijas pie Erkner un I batlj. doties uz Zittau. Pēdējam pulkvedis izraksta rakstisku pavēli, lai ceļā neiznāktu pārpratumi ar kādiem kontroles posteņiem. Pulka komandpunktu viņš nozīmē pie Gosen apm. 4 km no Erkner. Pats viņš kopā ar virsleitnantu Martin, kuŗš arī tagad ir ieradies, un mani, taisās braukt.

„Meklēsim, kur tagad ir palicis trešais bataljons. Kur tie fizilieri varētu būt nokļūduši?” viņš pukojas. Ienaidnieka lidmašīnas nepārtraukti bombardē ceļus un iespējamās pulcēšanās vietas, tomēr mēs mēģinām braucienu turpināt. Tas izrādās veltīgi — III bataljons nekur nav atrodams. Mēs braucam atpakaļ uz Gosen. Pa tumsu sameklējam pilsētas birģermeisteru, izceļam to no gultas un pieprasam telpas pulka stāba novietošanai. Tas aizbildinās, ka visa pilsētiņa ir jau tagad pilna ar bēgļiem un kaŗaspēku, tādēļ vietas nav nekur.

„Tad mēs paliekam jūsu mājās.” Pulkvedis īsi noteic un gatavojas uz palikšanu. Tas palīdz, tagad birģermeistars tomēr atrod iespēju, kur novietot pulka stābu.

21. IV 1945
Berlīnes piekopība.
Dienv. Austrumos.
Gozenas.

„Pie pāņģijēnos - atpūtas ir pelnīta un
patīkama”.

Pie Gozenas.

21. aprīļa rītā pulkveža šoferis izvelk no mašīnas kravas telpas lielu gabalu žāvētu speķi, tas būšot brokastīm, jo mēs visu laiku neesam neko prātīgu dabūjuši paēst. Gabalu no speķa viņš pie saimnieces izmaina pret maizi un tad mēs visi paēdam kārtīgas brokastis.

Tikko esam pabeiguši mūsu lielisko maltīti, tā pie mums ierodas III bataljona komandieris Wally ar vēl diviem vācu virsniekiem. Pulkvedis ir atkal savu reizi pārskaities, kā vēl nekad un bez kāda ievada viņš uzbrēc Wally, kur tad beigu beigās ir viņa bataljons. Tas saraujas pavisam mazs un ir spiests atzīties, ka kaut gan visu laiku meklējis, tomēr bataljonu nav varējis atrast. Šī ziņa pulkvedi ļoti apbēdina, jo tagad nu patiesi liekas, ka mēs neatradīsim pazudušos un tā arī nevarēsim kopā ar viņiem doties pie amerikāņiem. Pulkvedis, saprotams, vācu virsniekiem par mūsu nodomu kapitulēt, neviena vārda nesaka. Tagad viņš izklāsta kapteinim Wally, ka viņa nodoms ir doties pie Berlīnes komandanta, lai saņemtu kaujas uzdevumu, kapteinis lai brauc viņam līdz, bet virsleitnants Martin pa to laiku lai nokārto pārtikas apgādi. Pulkvedis Janums patiesi ir nodomājis doties uz Berlīni, jo pretējā gadījumā var gadīties, ka vācu virsnieki atšifrē viņa īstos nolūkus. Stāba rotas komandierim kapt. Akermanim pulkvedis nodod pavēli sameklēt telpas komandpunktam un pats ar Wally aizbrauc. Virsleitnants Martin, pa to laiku lēnām gatavojas ar kapteiņa mašīnu braukt meklēt pārtiku. Pēc pusstundas ierodas atpakaļ kapteinis Wally, bet bez pulkveža. Krievi pašreiz uzbrūkot Erkner, tādēļ viņi pa to ceļu uz Berlīni nevarot tikt. Pulkvedis palicis pie bataljona, jo viņš nedrīkstot atstāt kaujas joslu. Viņa pavēle esot — tagad abiem vācu virsniekiem pa citu ceļu doties uz Berlīni, nokārtot kaujas pavēles saņemšanu un arī izkārtot pārtikas jautājumu. Abi vācu virsnieki ir ļoti priecīgi un lepni par jauno un svarīgo uzdevumu un reizē laimīgi, ka var atstāt kaujas rajonu, tādēļ viņi arī nekavējoši aizbrauc.

Pa to laiku ir arī sameklēts jauns novietojums pulka stābam, bet, līdzko tas ir ieņemts, tā ienaidnieks ar tālo uguni apšauda Gosen. Krīt atsevišķi šāviņi, tas satrauc stāba vīrus un tie steidzīgi evakuējas uz Schmokewitz. Es tagad redzu, ka pulkvedis, kad atbrauks, nezinās, kur mēs esam palikuši, tādēļ aizrādu par to kapteinim Akermanim, bet viņš mani nomierina — šo novietojuma maiņu viņš izdarot pēc pulkveža norādījuma. Tomēr es nepaļaujos viņa teiktam un eju kājām meklēt pulkvedi, pēc laika arī viņu satieku. Pulkvedis ir nejauks un nikns par to, ka mēs esam pametuši viņu vienu.

„Kas tā par lietu, ka jūs tik steidzīgi skrienat prom no norādītās vietas. Tad jau mēs ar tādu skraidīšanu nekā nevarēsim padarīt.”

Beidzot arī stāba rotas komandieris redz, ka novietojuma maiņu ir izdarījis pārsteidzīgi, jo artilērijas apšaude ir niecīga un tagad apstājas pavisam.

Vācu virsnieki nav vēl atpakaļ no Berlīnes, bet mums ir palicis viens no tiem virsniekiem, kurš atbrauca reizē ar Wally. Kad tas uz brīdi iziet laukā, pulkvedis klātesošiem pasaka, ka viņš savu nodomu — padoties amerikāņiem, nav mainījis. Šinī sakarībā viņš jau ir devis pavēli II bataljonam atiet uz Blankenfeldi, tā ir apmēram 30 kilometrus rietumos no Schmokewitz. Pa to laiku arī ierodas pirmā bataljona komandieris un ziņo, ka bez zaudējumiem atrāviens no ienaidnieka pie Zittau un vīri tagad atpūšas netālajā mežā. Kapteinis Akermanis, kurš bija aizbraucis meklēt pārtiku, tagad ir atgriezies. Viņš ziņo, ka pārtiku varot dabūt, bet pilsētas komandants vispirms gribot satikt pulkvedi. „Labi, brauksim.” Teic pulkvedis un visā mierā gatavojas doties pie komandanta, bet pa to laiku piebrauc pats komandants un tas izsaka vēlēšanos, lai mūsu vīri ieņem pozīcijas gar ezera šaurumu pilsētas austrumu malā. Mūsu komandiera izturēšanās ir pasvītroti vēsa. Viņš mierīgi paskaidro, ka mūsu grupai ir paredzēts sevišķs uzdevums, divi mūsu virsnieki pašreiz atrodas ceļā pie Berlīnes komandanta, lai saņemtu šo jauno kaujas pavēli. Ja tie abi nebūs līdz plkst. 18.00 atpakaļ, tad kaujas grupa ieņem pozīcijas, bet komandants vispirms lai gādā par to, lai mūsu vīri saņemtu pārtiku. Tomēr liekas, ka komandantam ir radušās kādas aizdomas, jo, kaut arī viņš solās pārtiku sagādāt, bet tad pēkšņi sarunu vidū viņš noprasa pulkvedim uzrādīt dokumentus. Mūsu komandieris arī, saprotams, bez vilcināšanās to dara. Komandants apmierināts vēlreiz apsola, ka līdz plkst. 18.00 ēdiens būs piegādāts un viņš pats arī vēl atbrauks.

Tagad pulkvedim un mums visiem ir skaidrs, ka vācu vadībai ir radušās kaut kādas aizdomas par mūsu vilcināšanos ieņemt pozīcijas. Pie tam, mēs paši zinām, ka šīs aizdomas ir stipri pamatotas. Mūsu acumirkļa problēma ir — kā visērtāk un ātrāk tikt vaļā no pēdējā vācu virsnieka, kurš arvienu vēl ir pie pulka stāba. Viņš nekādā gadījumā nedrīkst palikt pie mums, jo tad jau pēc pirmās pavēles, ko pulkvedis dos, viņam mūsu nolūki būs skaidri visā kailumā. Līdzko viņš parādās pulkveža tuvumā, pulkvedis sāk viņu iztaujāt, kur palicis viņa bataljons. Ko viņš domā tagad darīt, lai atrastu savu vienību un ko viņš vēl tagad gaida, ja nerīkojas. „Jūs tagad piederat pie noklīdušiem. Ja jūs vēl kavēsaties, tad zinat, kas var notikt ar jums!” Pulkvedis tēvišķi pamāca viņu. Tā apstrādāts, vācu virsnieks nu ir gatavs braukt meklēt savu vienību, jo viņš ļoti labi zina, ka tādus noklīdušos, pie tam, ja tie nemeklē savu vienību, var ātri paķert kaŗa tiesa. Tādēļ viņš sava nolūka izvešanai, prasa pēc pulkveža mašīnas, lai tūdaļ dotos ceļā. Pulkvedis to strupī noraida. „Man nenāk ne prātā dot joprojām manu mašīnu, virsleitnanta kungs. Ja jūs gribat braukt meklēt savu vienību, tad meklējiet pats kādu braucamo. Ja ne citādi, tad brauciet kaut vai ar tramvaju.”

Tā nu tagad arī tas vācietis pažūd no mums. Kapteinis Akermanis pa

to laiku ir noskaidrojais, ka vācu komandants nemaz nespēj zināt ēdiena gatavo-tājus un iziešanas laiks jau tuvojas. Pulkvedis Janums īsi pārdomā, tad norūc, ka nav vērts gaidīt pārtiku un pavēl kaujas grupai plkst. 17.45 atstāt novietojumu un pa blakus ceļiem doties uz Blankenfeld. Ar vienību kopā gan vēl soļo vācu virsšeržants Ortneris no apgādes vienības, bet, nekā nenojauzdams, mierīgi turas citiem līdzī. Pēc apmēram 10 km gājiena, kolonnu pa-nāk vācu virsleitnants. Viņš nav varējis dabūt telefona savienojumu ar Berlīni, nedz arī atrast kādu satiksmes līdzekli. Schmokewitz viņš sada-būjis divriteni un dzinies mums pakaļ. Līdzī soļodams, tagad viņš mēģi-na iztaujāt kareivjus, lai uzzinātu kur tad nu tagad kaujas grupa dodas un kāds ir tās uzdevums. Tā kā vīri paši nekā nezina, tad viņi arī ar pa-skaidrojumiem nevar palīdzēt.

Netālu aiz Rotberg, kolonnu ar divriteņiem panāk vairāki žandarmi un vaicā pēc komandiera. Tāds jautājums nevienu nepārsteidz, tādēļ mēs sakām, ka komandieris ir kaut kur kolonnas galvā, labi tālu priekš-šā. Žandarmi stāsta, ka viņiem Rotbergā esot dažas patšautenes, kuŗas viņi gribētu nodot mums. Pulka ieroču virsnieks Blumentāls, pēc īsas pārdomas sameklē kaut kur pajūgu un brauc atpakaļ pēc solītiem iero-čiem. Kolonna turpina savu ceļu tālāk un tad, kad Blumentāls atkal kolonnu panāk, tad izrādās, ka žandarmi pa ceļam pazuduši un Rot-bergā neviens nekā nav zinājis par kaut kādām patšautenēm. Tātad mūsu ceļi un virzieni tiek jau novēroti. Kādās krustcelēs pazūd arī vācu virsleitnants. Vīri teic, ka viņš apturējis kādu mašīnu, iekāpis un ar to aizbraucis Berlīnes virzienā.

Gājiena kolonnai sasniedzot Dalewitz, pēkšņi kolonnas vidū atskan spalgs sprādziens, es domāju, ka sprāgusi kāda granāta, bet izrādās, ka kādam vīram no tanka iznīcinātāju grupas ir kritusi tanku dūre un eksplodējusi. Pulka ārsts Plakāns, kā par nelaimi, ir tālu priekšā un mums nav iespējas viņu sazināt. Sanitāri dara visu iespējamo, lai pa-līdzētu ievainotiem. Pulkvedis ir dziļi satriekts par notikušo, bet savā rīcībā, kā jau vienmēr, noteikts un ātrs. Viņš notur dažas Berlīnes virzienā braucošas mašīnas un, neskatoties uz braucēju pretrunām, piespiež uzņemt smagi ievainotos nogādāšanai uz lazareti. Kritušie pa-liek uz vietas. Un pārējie klusēdami pāiet negadījuma vietai garām un redz savus bijušos kaujas biedrus pamestus ceļa malā. Kopā ar ievaino-tiem pavisam zaudēti četrpadsmit vīru, no viņiem, cik zināms, tikai vienam ir izdevies vēlāk izkļūt no krievu gūsta, kadets Ziņģis ir iespējis sevi kaut kā paslēpt no krieviem, kad tie ieņēmuši Berlīni. Šis smagais un pavisam nevajadzīgais negadījums ir atstājis ļoti smagu iespaidu uz pulkvedi. Viņš sadrūmis, ne vārda nesacīdams, soļo līdzī saviem vīriem. Tanku dūres ir brīnišķīgs ierocis ne tikai cīņai pret tankiem, bet jo se-viški iespaidīgs ierocis ielu cīņās. Tikai ar tām jāprot pareizi rīkoties, jo neuzmanīga rīcība var izsaukt milzu postu, kā jau to mēs tagad pie-āzīvojam. Laikam tomēr tanku iznīcinātāju komandas vīri nebija pie-

tiekoši labi apmācīti, iespējams, ka laika trūkuma dēļ tas nav bijis iz-darīts.

Ap pusnakti kolonna sasniedz Blankenfeldi, tur jau Majoris Alksnītis ar II bataljonu nepacietīgi gaida uz mūsu atnākšanu. Viņiem, neskatoties uz dažādiem žandarmu posteņiem, ir labi laimējies nokļūt līdz Blankenfeldei. Vienīgi sadursmē ar krieviem pie Erkner, ir zaudēts viens vads.

No garāmgājējiem, vietējiem iedzīvotājiem un citiem kaŗavīriem mēs uzzinām, ka ienaidnieks arī iet mūsu virzienā. Pirms stundas krievi esot ieņēmuši kādu ciematu dienvidaustrumos no Blankenfeldes un tagad nākot mūsu virzienā. Kaut jau ir nosojots diezgan ilgi un neesam jau pāris dienas neko prātīgu ēduši, vīri tomēr turas ļoti labi. Ne kāds pa-liek atpakaļ, ne arī kāds met ieročus nost. Katrs zina, ka mums uz pē-dām seko ienaidnieks, kuŗš nepazīst nekādu žēlastību un mūsu liktenis būtu drausmīgs.

Ar komandiera atļauju, lai atvieglinātu vīriem soļošānu, kādā dīķī nogremdējam mīnu metējus. Tiem tā kā tā nav nekādas vērtības, jo vi-sa municija izlietāta atvairot krievu uzbrukumus pie Erkner un tagad kaut kur dabūt municiju — tas ir galīgi neiespējami.

Ap pusdienas laiku 22. aprīlī, kolonna panāk nelielu franču un ame-rikāņu gūstekņu grupu. Mēs tos apsteidzam un paejam tiem garām, jo viņi savu nedaudzo mantību sakrāvuši rateļos, tagad tos stumj un velk tādēļ viņu gājiena temps ir nedaudz lēnāks par mūsējo.

Willenbruchā taisām īsu atpūtu un, kaut arī visi ir noguruši, tomēr pulkvedis liek soļot tālāk, jo viņš grib sasniegt Fichtenwald, tur vismaz uz brītiņu būtu miers no uzbrūkošām sarkanarmijas vienībām. Majoru Alksnīti un mani pulkvedis ar mašīnu izsūta vietraudžos, lai sameklētu kaujas grupai apmešanās vietu. Ar lielām pūlēm mums izdodas pārpil-dītājā kūrorta pilsētiņā sameklēt vietu, kur vismaz viena daļa vīru va-rēs apmesties. Ierodas kaujas grupa. Vīri noguruši līdz apkrišanai, kā nekā jau noietai apmēram 85 kilometri.

Pulkvedis norīko 8. rotu austrumgalā un 3. rotu rietumgalā, lai no-drošinātu mūsu novietojumu pret nepatīkamiem pārsteigumiem. Vācu feldfēbelis ar pāris vīriem aizbrauc meklēt uzturu, pēc pāris stundām viņi atgriežas — viņš ziņo, ka uzturs dabūjams vienīgi 20 kilometru at-tālā Potsdamā, bet tādām braucienam trūkst transporta. Pulkvedis nobrēc, ka uzturs jāsigādā, vienalga, lai viņi paši nes to uz muguras. Vīri vakarā atgriežas un teic, ka rītu agri izbraukšot un tad uz pusdie-nas laiku, cerams, ka uzturs būs klāt.

Novietojums ir ļoti trūcīgs, kaut arī tomēr lielākā daļa vīru ir zem kautkāda jumta. No rīta es pamostos nosalis tīri stīvs, jo gulēju uz kaila klona. Lai sasildītos — ar lēkāšanu arī nekā nevar izdarīt, jo no forsētā gājiena visi locekļi ir tā kā sviņā pielieti. Pie tam vakar, tanku dūrei sprāgstot, esmu dabūjis caurumu muskulī, tas tagad sāp vairāk kā va-

kar sāpēja. Krievi esot ar tankiem pagājušā naktī iebraukuši apmēram 3 km attāļajā ciematā. Tas mums nemaz ar nav patīkami uzzināt, ka krievu tanki ir jau tik tuvu klāt mūsu ceļa virzienam. Pulkvedis dod pavēli, bataljonam pāriet uz mežu rietumos no Fichtenvaldes-Lenin ceļa. Sardzēm abos novietojuma galos viņš pavēl ļoti uzmanīties, lai tikai kāds mūs nepārsteidz. Mūsu novietojuma saimnieks, sadzirdējis, ka krievs ir jau tik tuvu, salicis rateļos savas vērtīgākās mantas, aizjūdz sirmu ēzelīti un izbrauc pa vārtiem. Tomēr pēc mirkliša viņš ir atpakaļ, jo sadzirdējis, ka visi krievu tanki ir iznīcināti. Mūsu vīri, saimniekam aizbraucot, jau gatavojas patīrīt samērā pilno pieliekamo, tagad skumji noraugās saimnieka atgriešanās. Cerības dabūt kaut ko ēdamu ir atkal vējā.

Pēkšņi tuvumā atskan divi spalgi sprādzieni. Liekas, iznīcinātie tanki ir jau klāt, jo dzirdās arī ķēžu graboņa. Saimnieks steidzīgi sviež savu ēzelīti aizjūgā un veikli taisās prom. Tikai mūsu vīriem nu vairs nav laika plinderēt pieliekamos, jo 3. rotas rajonā dzirdami tanku šāvieni, rej ložmetēji un grab tanku ķēdes. Tad atskan tanku dūres sprādzieni un aiz ēkām paceļas melni dūmi no degošiem tankiem. Parādās daži kaņavīri, tie ziņo, ka pirmos divus punktus ar uzsēdinātiem kājniekiem esot iznīcinājuši, bet tiem sekojuši vairāki tanki un smagās mašīnas ar kājniekiem, pārspēks par lielu un vairs nevarot noturēties, tādēļ rota atkāpjoties ceļa virzienā. Pulkvedis, kā parasti, ļoti mierīgs. Viņš nesaka nekā, tikai, liekas, pārdomā jaunradušos stāvokli. Skaidrs ir, ka mēs esam atgriezti no pārējiem. Mums jātiek pāri ceļam rietumu virzienā un jāpaiet garām krieviem. Pulkvedis dod rīkojumu atsaukt 8. rotu un šoferim pavēl braukt uz Lenin un tur gaidīt, līdz mēs pienākam.

No 8. rotas pie mums ierodas tikai viens vads, pārējie ir atgriesti, jo krievu tanki iebraukuši vidū starp mums. Mēs esam tikai pāris desmit vīru. No virsniekiem mēs esam tikai pulkvedis, vlt. Neilands un es. Izbeidzās šaušanas trokšņi. Mēs ejam raitu soli, jo jātiek krieviem garām, lai tiktu pāri ceļam. Auto ceļa aizsprosti ir ciet, bet tie jau arī neko lielu nenotura nedz tankus, nedz arī citus transporta līdzekļus. Tad, labu gabalu mums priekšā es pamanu mūsu mašīnu iestīgušu pļavā. Ap to mocās vīri, lai mašīnu dabūtu brīvu. Pulkveža mašīnā es liku arī braukt majora Amerika dēlam, kuŗš pēkšņi saslima un nespēja turpināt ceļu. Ar pulkveža atļauju es paņemu dažus vīrus un mēs dodamies palīgā, lai izdabūtu mašīnu laukā no staignāja. Tie, pamanījuši mūs nākam, ar pēdējiem spēkiem izdabū mašīnu uz ceļa un izbrauc. Laikam viņi mūs noturēja par krieviem.

Tad mēs sadzirdam mums priekšā uzliesmojam spēcīgu automatisko ieroču uguni, tanku šāvienus un ķēžu graboņu. Tātad, krievs ir ieņēmis upes pārejas un mums tur nav vairs ko meklēt. Mēs pagriezīamies uz tuvējo mežu. Ieejot mežā, mēs jūtam, ka mēs te neesam vieni paši. Izrādās, ka te atrodas visa 8. rota ar vlt. Cubinu, tagad jau mēs esam pāri

par 80 vīru. Cubins esot izpētījis, ka visu laiku pa ceļu ir nepārtraukta ienaidnieka kustība. Pāriešana ļoti riskanta. Tādēļ esot jānogaida nakts. Tas atkal pulkvedim nepavisam nepatīk. „Mēs esam atšķirti no kaujas grupas, kas zina, kur tā ies un kas notiks. Mums tagad nav tik daudz laika, lai gaidītu nakti. Iesim tagad. Ja citādi nevarēs, tad ar tricienu jāpārvar ceļš un jāsasniedz nākošais mežs.”

Pietuvojušies ceļam, mēs novērojam kustību pa to. Netālu stāv sarkano tanks, apkalpe ir izkāpusi. Mums garām, omulīgi tērzedama, paiet kāda patruļa. Kaut kur tālāk redzamas kādas sievietes. Pulkvedis brīdi padomājis, pavēl vienai grupai ar patšauteni skriet kā pirmai pāri, otrā pusē ieņemt pozīciju un tad ar uguni atbalstīt pārējos pie pārskriešanas. Tā grupa pēc grupas, mēs skrienam pāri ceļam. Krievi, liekas, mūs nemaz nepamana, tikai viena sieviete, redzot mūsu grupas skrienot, pie katras grupas parādīšanās sāk neganti spiegt. Nezin vai viņa grib mūs brīdināt, vai brēc no bailēm. Es nekā cita nevaru darīt, kā tikai pie sevis uz to velna sievišķi nolamāties.

Beidzot mēs visi esam pāri ceļam un tūdaļ pazūdam mežā. Mazliet atpūtušies, mēs uzņemam virzienu uz rietumiem un turpinām gājienu. Paejam gaŗām kādām mājām, ciematiem. Pēc kāda laika mūs ar divriteniem panāk kāds vīrs un sieviete. Viņi uztraukti sūdzas par to, ka mūsu vīri viņu mājās esot nozaguši 7 kukuļus maizes un kulīti ar miltiem. Pulkvedis ir noskaities ne tikai uz puīšiem, ka viņi tādā brīdī palaiduši nagus, bet arī uz sīkumainiem vācu civilīstiem. Vecais liek man noskaidrot lietu un atdot viņiem viņu īpašumu atpakaļ. Vācu civilīstiem par bēdām un lamāšanos, atrodu tikai maisīnu ar miltiem, maize visa jau ir apēsta. Maisīnu atdodam civilīstiem atpakaļ, kuŗi aizbrauc lamādāmies.

Pievakarē mēs satiekamies ar mūsējiem. Par to visiem lieli prieki un liksmība. Vīri rindām nāk un pārlicinās, vai patiesi Vecais ir jau klāt un, ja viņš ir atradies, tad jau arī viss atkal būs kārtībā. Satikšanās priekus aptumšo vienīgi tas, ka nav zināms, kur atrodas pulka stāba vienības, I. rota un II. bataljona stāba virsnieki ar majoru Alksnīti priekšgalā. Dabūjam autentiskas ziņas, ka Fichtenvaldē ir iznīcināti divi krievu tanki un to tiem esošais desants. Tomēr arī mūsējie ir cietuši zaudējumus — viens kritis, to sabraucis krievu tanks, viens vieglāk un otrs smagi ievainots zēns. Pēdējo vīri visu laiku ir nesuši līdz. Tagad arī noskaidrojās, kādēļ trešā rota nav brīdinājusi pārējos par tanku uzbrukumu. Kad postenis ieraudzījis tankus un rotā sacēlis trauksmi, leitnants Burmeisteris tūdaļ mēģinājis pa telefonu sazināties ar stābu, bet telefons nav darbojies. Tādēļ ar divriteni pa blakus ielu mēģinājis aizbraukt tankiem gaŗām, lai sasniegtu pulka stābu, bet iela bijusi tik smilšaina, ka nav bijis iespējams veikli tikt uz priekšu.

Tagad, pārsprīzot jaunradušos stāvokli, mēs atrodam, ka mums, lai sasniegtu nākošo mežu masīvu, vispirms ir jāpārvar apmēram 10 kilometru plata bezmežu josla. Ņemot vērā ienaidnieka straujo kustību,

pārgājienu varam taisīt tikai naktī, tādēļ Vecais noliek izešanas laiku plkst. 22.00. Ceļa mērķis — ir Verlorenewasser, nākošā mežu masīva malā.

Uz Potsdamu aizbraukušie apgādes vīri jāuzskata par zaudētiem.

Nakts pārgājiens šoreiz nav sevišķi liels, vismaz salīdzinot ar iepriekšējiem, ir tikai jānoslo 35 kilometri. Šodien es savu ievainojumu arī jūtu daudz mazāk. Puiši visi turas brīnum labi, tikai smagi ievainotais sagādā i nesējiem un lielas grūtības arī pašam, uz improvizētām nestuvēm nav viegli paciest sāpes. Viņš lūdzas, lai viņu atstāj Freithal slimnīcā, kur arī atvadāmie no mūsu biedra un mēs turpinām mūsu ceļu.

Nakts ir gaiša, tas reizē ir labi un arī slikti, bet mūsu gājiens veicas labi. Pēc vietējo stāstiem, krievu tanki jau bijuši netālā pilsētiņā. Kur tie ir tagad, to neviens mums nezin pastāstīt. Pēc ļoti nogurdinoša gājiena mēs pulksten 04.00 sasniedzam meža malu. Kā parasti, ar lielu piesardzību pulkvedis izsūta izlūku, lai noskaidro, cik tālu vēl ir līdz Verlorenewasser un kāds ir stāvoklis. Mums jau sen vairs nav nekāda laba karte, ir tikai kaut kur sadabūta veca, pavisam nepiemērota un apstākļiem neatbilstoša vienkārša ceļu karte. Izlūki atgriežas ar ļoti priecīgu ziņu, ka tuvīnā ciemā atrodas mums pazudušās vienības. Ciemats ir tik mazs, ka visi tur nevar novietoties, tādēļ pulkvedis II bataljonu nosūta uz nākošo ciemu. Kamēr mēs tur apspriežamies, no kādas mājas iznāk divi lidotāju virsnieki. Viņi piederot pie kādas tanku iznīcinātāju grupas un, saprotams, vēlas uzzināt, kas mēs esam un ko mēs te darām. Pulkvedis, kā parasti ir ļoti vēss un nepaļaujas nekādai iztaujāšanai, bet gan, savukārt, iztaujā abus virsniekus. Izrādās, ka krievi te vēl nemaz nav bijuši, toties netālajā pilsētiņā gan esot bijuši daži krievu tanki. Amerikāņi esot pārnākuši pāri Elbai un pie Zerbst ierīkojuši priekštilta pozīcijas, bet tālāk netiekot, jo pretī esot stipri vācu spēki. Par tiem stipriem vācu spēkiem mēs gan neticam, bet, tāpat, tas nozīmē, ka rietumu fronte ir vēl kilometrus 60 — 70 no šejienes.

Ciema vidū ir kāda viesnīca, kad mēs tur pieejam un prasām pēc telpām, kur apmesties, saimnieks izturas noraidoši un liedzas mums telpas pat parādīt. Nevērojot saimnieka pretošanos, mēs tomēr telpas ieņemam un rīkojamies kā savās mājās. Pulkvedis pat to laiku norīko kapteini Lapaini, lai tas kaut kur sameklē kaut ko ēdamu. No pieredzes zīnot, es nelieku nekādas cerības uz pārtikas sadabūšanu un tādēļ es liekoš pagulēt, jo nakts pārgājiens tomēr ir bijis ļoti smags. Pulkstens 11.00 mani modina kapteinis Lapainis un smaidīdams pārsteidz mani ar ziņu, ka tomēr ir izdevies sadabūt pārtiku un tagad vaina esot tikai to sagatavot. Priecīgo ziņu ir vērts uzklaut, jo kapteinis Lapainis ir nopircis 2 cūkas, 4 aitas un pusi vērša, vairākus simts kilo kartupeļus un saknes. Tā ziņa ir tik pārsteidzoša, ka vīri viens pēc otra nāk, lai paši savām acīm apskatītu neparasti lielos krājumus. Uzturziņi pa mājām meklē lielākus katlus, kur ēdienu sagatavot un visi darbi iet pilnā

sparā. Tad notiek jauns pārsteigums, pie mums ierodas vēl arvienu noklidušais majors Alksnītis ar apmēram 60 vīriem. Viņi bez atpūtas visu laiku ir bijuši gājienā jau kopš Fichtenwaldes, kur viņus krievi bija atšķīruši no pārējiem. Beidzot pusdienas ir gatavas un mēs visi paēdam patiesi garšīgo zupu. Tas ir pirmais kārtīgais ēdiens kopš četrām dienām. Pienāk ziņa no vācu virsniekiem, ka krievi tuvojoties Balzig pilsētiņai, tā ir tikai dažus kilometrus no mums. Tādēļ pulkvedis nolemj plkst. 20.00 turpināt gājienu, par gala mērķi nosakot Eichenquast, apmēram 30 kilometru attālumā. Šodienas ir patiesi laimes pilna diena, mūs pārsteidz saimniece, viņa atnes ceptas olas ar kartupeļiem un atvainojas par viņas vīra neganto izturēšanos pret mums šorīt. Mums tas jau bija pavisam piemirsies, bet olas tomēr pieņemam ar pateicību un, neskatoties uz labām pusdienām, vieta atrodas arī priekš šī papildus ēdiena. Mēs tak nevaram zināt, kad būs nākošā reize, kad dabūsim atkal ēdienu.

Kad plkst. 20.00 kaujas grupa stājas tālākam gājienu, pulkvedis īsā uzrunā pastāsta visiem kaŗavīriem savu nodomu — padoties amerikāņiem gūstā. Tas, liekas, ir vīrus pārsteidzis un tagad viņi saprot, kādēļ mūsu grupa visu laiku atradusies kustībā un taisījusi tik dīvainus gājienu. Šis paziņojums dod visiem jaunus spēkus un gribu soļot tālāk un, kā tas ir skaidri redzams, tad visi to uzņem ar dalītu piekrišanu. Šoreiz nakts ir tumša, liekas, ka vairākās reizes mēs apmaldāmies un te ir atkal pulkvedis, kuŗš vienmēr prot pasācīt, kur mēs atrodamies un kurp mums jāiet. Par pulkveža apbrīnojamo nemaldību pareiza virziena ieturēšanā, mēs visi esam patiesi izbrīnējušies.

Pēc paātrināta gājiena, kas bez jebkādas kārtīgas atpūtas iet visu nakti, mēs ap plkst 05.00 beidzot tuvojamies paredzētam mērķim. Tas nu gan, izrādās, nav nekāds mazais ciems, pie tam viņš atrodas kāda lidlauka malā un turpat ir arī liels apmācības laukums. Pulkvedis kamēr nav noskaidroti visi apstākļi, noliedz cilvēkiem iet laukā no meža un noliedz arī kurināt uguni. Pulkvedis izsūta izlūku patruļu, kuŗas uzdevums ir noskaidrot vispārējo stāvokli: kur atrodas krievs, kur amerikāņi un kāds ir apvidus. Grupa viena virsnieka vadībā aizbrauc ar divriteņiem. Pēc īsas atpūtas pulkvedis aicina mani līdzī apskatīt apvidu. Lidlaukā ir dažas bojātas lidmašīnas. Mēs sastopam dažus kaŗeivjus, tie pastāsta, ka vienā mājā dzīvo kāds pulkvedis leitnants, kuŗš arī esot šī novietojuma komandants.

„Nu, Bušman,” teic pulkvedis, „būs laikam jāiet pieteikties pie komandanta, varbūt dabūjam kādas telpas, kur nolikt vīrus. Pie tam, ne tikai pieklājība prasa pieteikties, bet arī mūsu drošība. Tas būs aizdomīgi, ja mēs te uzturēsimies nepieteikušies.” Tā arī kā norunāts, mēs aizejam pie komandanta, tas neizrāda nekādu lielu prieku par mums. Vai viņam ir kādas aizdomas par mūsu nolūkiem? To jau nu arī viņš mums nesācītu. Vienības var novietoties tukšajās somu parauga teltīs,

tomēr izrādās, ka tās ir tik netīras, ka neviens tur negrib iet iekšā. Pa to laiku ltn. Zvirgzdiņš noskaidrojis, ka pārtikas noliktava ir tepat 7 kilometru attālumā un viņš gatavojas braukt, lai saņemtu vajadzīgo daudzumu pārtikas. Tad pilnīgi negaidot ierodas pulkveža pazudusi mašīna. Šoferis braucis uz labu laimi un atradis mūs.

Plkst. 17.00 atgriežas izsūtītie izlūki. Amerikāņi atrodoties priekštilta nocietinājumā un nekustoties tālāk uz austrumiem. Vāciešiem tur neesot gandrīz nekādu spēku, par artilēriju nemaz nerunājot. Apvidus esot mežains, tā kā pietiekoši vietas, kur apstāties. Kamēr mēs ēdam un pulkvedis pārdomā, ko darīt, ierodas ltn Zvirgzdiņš pavisam uztraucies. Jau esot orderis pārtikas saņemšanai bijis parakstīts, kad pienācis telefonisks rīkojums, ka pirms pārtikas saņemšanas kaujas grupas komandierim jāierodas XX armijas stābā. Mums visiem aizraujas elpa. Tagad esam atklāti. Arī pulkvedis ir kļuvis pavisam kluss. Tagad visa tā lieta sāk drāmatizēties. Ierasties XX armijas stābā, tas ir tikpat kā nāves spriedums viņam. Tomēr pārtika ir vajadzīga, ja grib savu nodomu izvest līdz galam. Pēc neilgas klusēšanas pulkvedis beidzot ierunājas: „Kas zin, varbūt tik traki nemaz nebūs. Galvu, sacīt, jau nu tūdaļ nenorāus. Un vīriem kaut ko ēst tak ir vajadzīgs. Es domāju, man jābrauc.”

Visi klātesošie virsnieki sāk skaļi protestēt. Tas nebūtu pareizi, ja pulkvedis tagad dotos briesmās. Vakar viņi esot labi paēduši, tās vienas dienas pārtikas dēļ nav vērts doties briesmās, gan kaut kur izdosies sameklēt uzturu, kamēr nokļūsim pie amerikāņiem.

Pulkvedis arī nomierinājas un sāk gudrot ko un kā rīkoties tālāk. Tagad armijas vadībai Berlīnes telpā ir skaidrs, ka pulkveža Januma kaujas grupai ir citi nodomi nekā Berlīnes aizstāvēšana. Tagad viņi par katru cenu mēģinās mūsu gājienu noturēt.

Ar pārtikas nesaņemšanu stāvoklis radikāli mainījies. Tagad mēs nevaram gaidīt amerikāņus, bet mums ir jāiet pie viņiem. Tādēļ pulkvedis noliek iziešanu plkst. 23.00, jo paredzētais gājiens būtu tikai apmēram 15 kilometri. Nolikta laikā mežs atdzīvojas, uz ceļa rindojas rotas un bataljoni. Arī pulkveža šoferis darbina savu mašīnu, bet veli, izrādās, ka benzīns ir viss. Nule atgūtai mašīnai būs jāpaliek atpakaļ! Šoferis lūdz atļauju palikt te līdz rītam, gan jau tad viņš sadabūšot kaut kur degvielu. Plkst. 03.00 mēs esam paredzētā vietā, apmēram 5 kilometri no Lindau. Pulkvedis norāda apmešanās vietas un pavēl ieturēt vislielāko mieru un klusumu. Rīts ir stipri vēss. Pulkvedis atkal norīko divas izlūku grupas, kuņas izsūta divos virzienos, lai tās iespējami precīzi noskaidrotu amerikāņu atrašanās vietas un lai uzzina, cik lieli un stipri ir vācu spēki. Ltn. Zvirgzdiņš, savukārt, aizbrauc meklēt pārtiku.

2. rotas komandieris ltn. Vaivads ziņo, ka viņa vīri atraduši meža paslēptas mantas, virsnieku drēbes un šo to. Tās esot izvazājuši un tagad ieradušies divi vācu zaldāti un meklējot tās mantas. Ko lai tagad dara?

Tie ir arī ataicinājuši žandarmus un pēdējie interesējas, kas mēs esam, ko te darām un kādēļ esam šeit. Pulkvedis grūti nopūšas — atkal ķibe-le.

Viņš liek kapteinim Akermanim iet nokārtot to lietu. Mēs redzam, ka Akermanim šis uzdevums ir traki nepatīkams, bet viņš ir pārāk labs virsnieks, lai savu nepatiku izrādītu, bez tam viņš ir jurists, tieslietu virsnieks un no visiem klātesošiem vislabāk pārvalda vācu valodu. Akermanis arī to lietu izkārtu varen veikli, žandarmi viņš ieteic atgriesties no rīta, kad te būs pats komandieris, tas noskaidros šo gadījumu un sameklēs vainīgos. Žandarmi aizbrauc. Tūdaļ ierodas pulkveža mašīna un šoferis atvedis lieliskas ziņas. Mūs meklējot, viņš gandrīz ieskrējis pie amerikāņiem. Vāciem te nekādas pretestības nav. Tā kā fronti pāriet nebūtu nekāda problēma. Arī abas izlūku grupas ierodas. Pēc viņu domām, frontes pāriešana neradītu nekādas grūtības. Viņi zin arī sacīt, ka apmēram 10 kilometru uz frontes pusi esot kādas mājas un kā tas izskatoties, tad tur laikam būšot iespējams dabūt pārtiku. Pulkvedis norīko ltn. Zvirgzdiņu ar 10 vīriem doties uz minēto māju un, ja tur tiešām ir izkārojams uzturs, tad lai rīkojas tā, ka ap plkst. 01.00 gaŗām ejošās vienības varētu saņemt ēdienu.

Savu mašīnu pulkvedis nodod kapteiņa Akermana rīcībā, kuŗu viņš nozīmē par sarunu vedēju ar amerikāņiem. Viņam līdzī iedod vienu ka-reivi — tulku un kā trešais ir šoferis.

Paši mēs pa to laiku kārojamies tā, lai būtu kaut cik pieklājīgā izskatā, kad ejam gūstā. Tuvējā strautā mazgājamies, noskujamies un līdz ar to arī mēs paši jūtamies garīgi stiprāki. Priekšā mums ir nākotne ar daudziem nezināmiem.

Tad ierodas pulkveža mašīna, bet bez kapteiņa Akermana. Mēs cits caur citu vaicājam, kur palicis Akermanis, kas noticis ar viņu. Braucējs smaida un ziņo pulkvedim, ka viss nokārtots labākā veidā. Kapteinis palicis pie amerikāņiem, bet viņi sūtīti atpakaļ, lai paziņotu pāriešanas laiku un vietu. Pāriešanai ir jānotiek šinī naktī plkst. 01.00 pie Schoras ciemata. Jāņem līdzī visi ieroči.

Amerikāņi viņus saņēmuši ļoti korrekti, par cik to no ienaidnieka var sagaidīt. Sākumā nemaz nav gribējuši ticēt, ka tuvumā esot tik liela vienība, pie tam latvieši. Kad Akermanis viņus pārliecinājis, tad nolēmuši mašīnu sūtīt atpakaļ un solījušies katru stundu pie Schora ciema izšaut gaismas signālus. Kad šoferis sūdzējies, ka viņam nepietiks benzīna, šie pielējuši pilnu tvertni un noņemtās vācu pistoles vietā iedevuši lielu amerikāņu revolveri. Pulkstenis ir jau 21.30, tātd mums jāpasteidzas, ja gribam laikus būt norādītā vietā. Pulkvedis dod pavēli 20 minūšu laikā nostātīs gājiena kārtībā. Kad visi ir nostājušies, tad pulkvedis Janums grib uzrunāt savus kaŗavīrus. Viņš ir ļoti nopietns, pat izskatās bēdīgs. Pulkvedis pateicas par līdzšinējo uzticību un disciplīnu

visā šinī gājienā. Uzruna ir īsa un sirsnīga. Viņš pieņemot, ka tikpat disciplinēti notiks pāriešana pie pretinieka. Lai neviens nelolojot nekādas rožainas cerības par apstākļiem gūstā, tāpat lai necerot, ka mūs nākošās dienās atsvabinās. Tieši plkst. 22.00 atskan pavēle gājienu. Pirmā brauc pulkveža mašīna, tad sekojam mēs ar stāba vienībām, aiz mums I un II bataljons. Visi kārtīgā ierindā ar visiem ieročiem. Kad ejam gaļām mājām, kur mūsu pavāri gatavo ēdienu, tie kļūst pavisam bēdīgi, iesāktais ēdiens jāpamet un jāpievienojas gājienu. Viņi ātri izzvejo apvārītos gaļas gabalus no katliem un dala tos gājējiem. Kamēr vīri rīkojas ap katliem, man ir uzdevums sameklēt baltu drānu karogam, jo tas ir amerikāņu noteikums, ka mums jānes balts karogs. Mājas tomēr nav bijušas galīgi pamestas, liekas, tie ir poļu strādnieki, kas noskatās mūsu rīcībā. Mums, sacīt, viņi neteic nekā. Gājiens brīžiem it kā sastomās, jo ceļš ir smilšains. Pulkvedis nervozē, vai mēs nokļūsim laikā kā paredzēts. Mūs pārlido kāda lidmašīna, bet nezinām, kam tā piederīga, tādēļ ievērojam drošību, jo šoreiz mums jābaidās no vācu lidmašīnām. Nekur neredzam neviena cilvēka, atskan kāds vientuļš šāvieni, lode viegli ievaino kādu kaņavīru rokā. Kādu kilometru pirms Schoru ciema, pēkšņi uz ceļa uzlec kāds stāvs un vācu valodā uzsauca: — stāt! — Mašīna apstājas, tagad saskatām kādu leitnantu. Tam rokā ir pistole, ieraudzījis pulkvedi tas vērs to pret viņa krūtīm.

„Kur jūs ejat?”

„Pie amerikāņiem,” aukstasinīgi atbild pulkvedis.

„Jūs nekur neiesiet!” Pavēloši sauc leitnants.

„Netaisat muļķības,” mierīgi atbild pulkvedis un sev pār plecu nokomandē, „pielādēt!” momentā noklaudz 5 — 6 mašīnpistoļu aizslēgi.

Tas palīdz. Leitnants nolaiž pistoli, viņa balss tagad skan gandrīz vai lūdzoši. Pie tam, viņš ir tagad ieraudzījis no tumsas iznākušo kolonnu, kas tagad apstājas. Tik daudz vīru, acīmredzot, ietekmē leitnantu.

„Kurp jūs ejat?”

„Es sacīju, pāri pie amerikāņiem.”

„Kas jūs esat?”

„Latvieši”

„Vai jūsu vidū nav vācieši?”

„Nē.”

„Jūs varat iet.” Leitnants nosaka, bet tā jau vairs nav atļauja, jo ko gan viņš viens pret tik lielu vienību varētu izdarīt.

Es vaicāju pulkvedim, vai nevajadzētu to trako puisi paņemt līdzi.

„Nav vērts ar viņiem piņķēties,” teic pulkvedis, „lai jau pakaro vien, ja grib.”

Mazliet tālāk ceļmalā redzam pāris zaldātus, grāvja malā nolikts ložmetējs, kādus tos lietoja pirmā pasaules karā. Ar ūdens dzesinātāju. Mēs, drošības dēļ, noliekam pāris patšautenes, lai viņi gadījumā neieedomā mums uzlaist pāris kārtas no aizmugures. Vēlāk mūsu vīri stāsta,

ka vācieši par to neganti lamājušies. Pa ceļam šur tur grāvjos redzam pa kareivim ar šauteni vai tanku dūri rokās.

Schora ir tukša un tumša. Vietām sagrautas mājas. Aiz ceļa likuma saskatām pirmās dzīvības zīmes no amerikāņu puses — divi sarkanas uguntiņas. Pēc kādiem simts metriem redzam tuvojamos četrus tumšus stāvus. Tie palaiž garām auto ar balto karogu un tuvojas mums.

Apstājamies. Aiz mums nostāj visa kolonna. Es raugos pulkstenī — tas rāda 01.10. Tātad, ir sākusies jauna diena, 27. aprīlis un mēs esam ieradušies tikai ar desmit minūšu nokavēšanos.

Četri nācēji ir mūsu sagaidītāji — kāds majors, divi leitnanti — tulki un kapteinis Akermanis.

Majors militāri sveicina, mēs atbildam. Viņš saskatījis pulkvedi, griežas pie viņa un lūdz atvainot viņa pulka komandieri, ka tas ir kavēts ierasties, bet viņš esot lepns, ka drīkstējis šo uzdevumu pildīt. Majors uzaicina mūs turpināt gājienu. Viņš ar vienu leitnantu pievienojas pulkvedim, otrs leitnants nāk kopā ar kapteini Akermani un mani. Sākumā mēs soļojam klusēdami, bet, kad dzirdam, ka pulkvedis sarunājas, arī mēs uzsākam sarunu.

Leitnants apvaicājas par manu dienesta pakāpi un amatu, es, savu kārt, to pašu par viņu. Pamanījis man uz krūtīm lielo tālskatu, viņš izsaka vēlēšanos to iegūt savam bataljona komandierim. Es esmu pārsteigts par tādu pieklājīgu vaicājumu, atdošu to viņam, jo zinu — man tā kā tā to vēlāk atņems.

Pēc kāda kilometra, pie dzelzceļa pārbrauktuves Gutergluck tuvumā mēs saskatām pirmos amerikāņu kaņavīrus. Ar neslēptu zinātkāri tie noskatās mūsos. Kolonnu aptur, mums priekšā ir mīnu sprosti, tādēļ kaņavīrus novada no ceļa apkārt sprostiem. Tad mums pavisam vienkāršā veidā jānodod visi apbruņojuma priekšmeti. Viss notiek vienkārši: kaņavīri, gaļām ejot gājienā, met kaudzē ieročus un otrā kaudzē citus piederumus. Gabaliņu tālāk daži amerikāņi pavirši pārbauda, vai nav kas paturēts. Personīgās mantas un mugursomas neviens neaiztiek. Turpat ir arī jāatstāj pulkveža auto. Šoferis izkāpj, noglāsta savu braucamo, kuŗu viņš tik ilgi kopis un tas viņu tik ilgi visur vadājis un pats skumji pievienojas gājienu.

Visi mēs esam klusi un nospiesti. Arī mani ir pārņēmusi nospiestība. Negribētos sacīt, ka es esmu bēdīgs, bet arī prieka nejūtu. Es esmu apmierināts ar to, ka viss izdevies, kā mēs to bijām plānojuši. Žēl tikai, ka tas neizdevās visiem mūsu biedriem un arī tas mani mazliet nospiež, ka pavisam necilā veidā tagad izbeidzas manas kaņavīra gaitas. Lai gan nekad nebiju domājis par militāru karjeru, tomēr pa šiem kara gadiem ir radusies dīvainā sajūta, it kā maza godkārtība, it kā tas saucamais kaņavīra gars. Un tas jau tomēr prasās pēc uzvaras un nevis kara noslēgumu gūstā, pie tam ar tik neziņas pilnu nākotni.

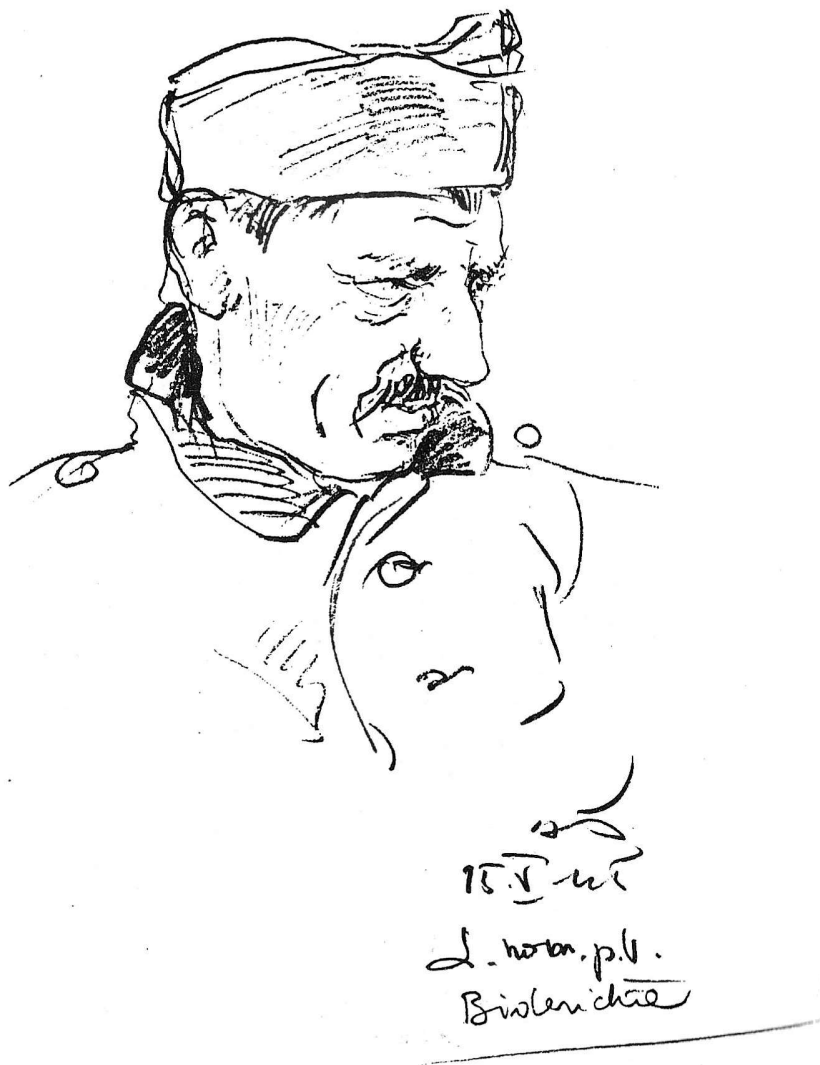
27. IV 45 g.
Vērojums ar Reisneru
Calbe.

Calbe, aiz Elbes. Amerikāņu kareivis 27. aprīlī 1945. gadā pirmā diena
gūstā.

20
6. V. 45 g.
Bideridenā

Kareivju grupa gūstā — atdalīti no virsniekiem 6. maijā Bideridenā.

Pulkvedis Vilis Janums

Tīri atvieglots jūtos tikai fiziski, jo man vairs nav jānēsā smagie ieroči.

Dažus simtus metrus tālāk redzam smagās mašīnas. Virsniekiem jākāpj tajās. Kareivji un instruktori paliek uz ceļa. Mēs vēl saskatāmies ar visiem atvadām un tad mašīnas dodas ceļā.

Neviens nerunā, bet katrs nogrimis savās domās par pilnīgi nepārredzamo nākotni un jauno dzīves posmu.

Pulkvedis stāv nopietns, mazās ūsiņas spītīgi saspurojušās, nezina kādēļ, bet es atceros viņa atvadu runu pagājušajā naktī. Viņš sacīja:

„Ar šo brīdi es nolieku katru atbildību par jums un par visu vienību. Mans laiks ir beidzies.”

„Mīļais pulkvedi,” es nodomāju, „nekāda tava atbildība vēl nav beigusies. Tev vēl ilgi būs jā rūpējas un jādomā par taviem dēliem. Jo kur gan lai viņi savās grūtībās griežas pēc padoma, ja ne pie Vecā. Un grūtību mums būs vēl gana...”

1945. gada 27. aprīlī gūstā padevās

29 virsnieki
11 virsniekvietnieki
126 instruktori
658 kareivji

No sākotnējās kaujas grupas nokļīduši, bez vēsts pazuduši, jeb krituši sekojoši karavīri.

	Virsnieki un kadeti	Instruktori un kareivji
Kaujas grupas bataljons kas nebija ieradies pavēlētā vietā	13	294
Palika Herzfeldā pie kaujas grupas mantām		11
Aizsūtīti pie Berlīnes komandanta	3	
Pazuda pie Erkner sadursmē ar ienaidnieku	1	31
Patyarīgi atstāja vienību un aizbrauca uz Berlīni	1	
Cieta negadījumā pie Dalewitz	1	13
Cieta sadursmē pie Fichtenwald		2
Aizbrauca uz Potsdamu pēc pārtikas		4
Kopā	19	355